

Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca

Facultatea de Teologie Ortodoxă

Școala doctorală „Isidor Todoran”

***Boala, suferința, tămăduirea –
o abordare teologico-medicală***

TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator științific :

Pr. Prof. Univ. Dr. ȘTEFAN ILOAIE

Doctorand :

Aurelian Ioniță

(Arhim.Andrei)

Cluj-Napoca
2021

Cuprins

<u>ABREVIERI</u>	4
<u>INTRODUCERE</u>	5
1. <u>Argument</u>	5
<u>Stadiul actual al cercetării</u>	11
<u>Metodele de cercetare</u>	18
<u>CAPITOLUL I</u>	25
<u>PRELIMINARII:</u>	25
<u>PERSPECTIVE ISTORICE, TEOLOGICE ȘI LINGVISTICE REFERITOARE LA RELAȚIA DINTRE RELIGIE ȘI MEDICINĂ ȘI LA VINDECARE</u>	25
1.1. <u>Relația dintre medicină și religie în decursul istoriei. Scurtă abordare</u>	25
1.2. <u>Medicina și valoarea ei din perspectiva Sfintei Scripturi</u>	40
1.3. <u>Dumnezeu „Doctorul sufletelor și al trupurilor”, Medicul prin excelență</u>	54
1.4. <u>Perspectiva antropologică creștin-ortodoxă, fundament al vindecării</u>	61
1.4.1. <u>Chip și asemănare cu Treimea veșnică - paradigma unității ființiale a omului</u>	61
1.4.2. <u>Natura dihotomică a omului</u>	69
1.5. <u>Limbajul medical în dialog cu limbajul creștin-ortodox</u>	78
<u>CAPITOLUL II</u>	89
<u>SUFERINȚA - SEMN AL IUBIRII LUI DUMNEZEU</u>	89
1.1 <u>Originea suferinței</u>	90
1.2. <u>Semnificatia și valorizarea suferinței</u>	98
1.3. <u>Suferința în înțelegerea omului modern</u>	106
1.4. <u>Remedii ale suferinței</u>	112
<u>CAPITOLUL III</u>	119
<u>BOALA SEMN AL APROPIERII LUI DUMNEZEU DE OM</u>	119

<u>III.1. Vindecările din Vechiul și Noul Testament. Analize de cazuri</u>	123
<u>III.2. Cauza bolilor noastre și răspunsul Bisericii</u>	144
<u>III.2.1. Relația dintre Sfintele Taine și obținerea vindecării. Valoarea dezlegării date de preot în actul vindecării</u>	157
<u>III.2.2. Spovedania. Metanoia. Maslul</u>	165
<u>III.2.3. Curățire sufletească și trupească</u>	177
<u>III.2.4. Sfânta Euharistie: medicament împotriva morții și poartă a Împărăției cerurilor (Farmakontoutanatu)</u>	182
<u>III.2.5. Lepra trupului și lepra sufletului. Studii de caz biblice</u>	192
<u>III.2.6. Vita longa - proba ascultării de Dumnezeu. Dumnezeu dăruiește viață lungă ca răsplătire pentru cel credincios, dar și cei păcătoși pot trăi viață lungă în vederea pocăinței</u>	203
<u>III.2.7. De ce suferă copiii boli incurabile? Planul lui Dumnezeu cu cei suferinzi</u>	212
<u>III.2.8. Păcatul ca boală spirituală și fizică. Cazul lui Cain - bolnav spiritual</u>	222
<u>CAPITOLUL IV</u>	230
<u>TĂMĂDUIREA-SEMN AL MILOSTIVIRII LUI DUMNEZEU</u>	230
<u>IV.1. Minunile din actul medical. Medicul ca mâini ale lui Dumnezeu</u>	233
<u>IV. 3. Vindecările din Vechiul și Noul Testament. Prezentare de cazuri</u>	250
<u>IV. 4. Mila creștină- condiție primordială în actul vindecării</u>	271
<u>IV.5. Învierea Domnului șterge moartea și suferința. El își păstrează rănilor. Dovada minunii Învierii</u>	276
<u>IV.6. Vindecări săvârșite de Hristos</u>	284
<u>IV.7. Vindecări psihologice- exorcizări- făcute de Fiul Omului. Relația dintre calitatea Sa de Om-Dumnezeu și sursa puterii Omului</u>	298
<u>IV.8. Resuscitări medicale sau Învieri? Învierile consemnate de Evanghelie</u>	310
<u>IV.9. Valoarea medicului și necesitatea conlucrării pacientului în procesul vindecării. Autosugestia, regăsirea energiei și dobândirea vindecării</u>	319
<u>IV.10. Vindecarea și costurile ei. Participarea familiei bolnavului (material și spiritual) în obținerea vindecării</u>	326
<u>IV.11 Misiunea Bisericii Ortodoxe în actualitate</u>	333

<u>IV.12. Implicarea Bisericii Ortodoxe Române în asistența medicală</u>	338
<u>CAPITOLUL V</u>	347
<u>ASPECTE PRACTICE: TĂMĂDUIREA PRIN MEDICINĂ ȘI CREDINȚĂ</u>	347
<u>CHESTIONAR</u>	347
<u>V.1. Descrierea chestionarului</u>	347
<u>V.2. Structura chestionarului</u>	347
<u>V.3. Rezultatele chestionarului</u>	350
<u>V.4. Interpretarea rezultatelor obținute</u>	361
<u>CONCLUZII</u>	370
<u>BIBLIOGRAFIE</u>	373
<u>Declarație</u>	

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Progresele excepționale din medicina ultimelor decenii a facilitat întreprinderea acesteia în toate momentele cheie și aspectele intime ale vieții și ale sfârșitului acesteia. Niciodată ca acum nu s-a pus atât de acut problema „jocului de-a Dumnezeu” și a „tinereții fără bătrânețe”, astfel încât aceste progrese fac astăzi obiectul de studiu nu numai al medicinei, dar și filosofiei, dreptului și teologiei, care au dus la apariția unei noi discipline, bioetica, având ca scop analiza moralității intervențiilor medicale.

Tehnologiile medicale idealizează existența biologică și îi produc omului noi speranțe, împingându-l spre un spațiu iluzoriu de atotputernicie și autonomie morală, răspunzând nevoii dintotdeauna a omului de mai multă putere, cunoaștere și libertate. Locul valorilor duhovnicești a fost preluat de pseudovalori ca puterea și individualismul, fastul, ambiția, mândria, parvenirea fără drept, acestea demonstrând o substituție a veșnicului cu efemerul, a lăuntricului cu economicul, a ascezei cu satisfacerea și căutarea frenetică a plăcerilor, a sensibilității afective cu caracterul metalic și rece al civilizației tehnice. Intrând în profunzimea acestor caracteristici ale postmodernității, observăm că viața relațională devine din ce în ce mai apăsătoare, că omul caută să scape de orice constrângeri, fără a se mai supune nimănui și la nimic, iar din

greutățile vieții și ale condiției umane omul încearcă să scape cu orice preț, costuri și consecințe.

Pe măsură ce progresele științifice în domeniul medical au furnizat un domeniu vast de investigație și terapie, relația dintre medic, pacient, știința medicală și societate suferă transformări considerabile. Practici cum ar fi ingineria genetică, conservarea embrionului, transplantul de organe, limitele fiziologice ale vieții și ființei umane sunt doar câteva dintre problemele la care medicul e nevoit să răspundă astăzi, să se implice, să-și asume riscuri.

Criza și conflictele din tehnologia medicală contemporană își au explicația și în separarea rațiunii de credință, în atenția exclusivă asupra biologiei omului și progresului tehnico-științific, ducând la relativizarea perspectivelor morale și religioase, conturându-se astfel două direcții diferite de cercetare: bioetica seculară și cea creștină. Evident, cea care răspunde nevoilor spirituale ale postmodernității și depășește cadrul material și importanța abuzivă a trupului, a vieții pământești și transformărilor exterioare este cea de-a doua, pe care mă voi și axa în argumentarea tezei mele de doctorat.

Structurată în cinci capitole și susținută de o cercetare în partea practică, lucrarea de față dorește să investigheze în ce măsură omul postmodern, ce are o gamă variată de resurse taumaturgice sau pseudovindecătoare, se raportează la cele două științe (religia și medicina) ca fiind discipline diferite în vederea atingerii vindecării

sau dimpotrivă, ca fiind complementare și de folos celui aflat în suferință.

Necesitatea temei abordate este impusă de prefacerile societății postmoderne, în care omul ca și chip al lui Dumnezeu își desfășoară existența și care îi provoacă încetul cu încetul o schimbare a mentalității, atitudinii și acționării. Cunoașterea rațională i-a conferit omului postmodern iluzia că stăpânește tot mai multe segmente ale tainelor vieții, ale puterii sale exterioare, dar aceasta nu înseamnă o știință fără conștiință, o anulare a datoriilor morale privind aplicarea rezultatelor tehnologice în anumite limite sau omiterea rolului divin în actul vindecării. O cunoaștere științifică superioară atrage după sine și o responsabilitate mai mare.

Motivația alegerii tematicii prezente demonstrează nu numai importanța și actualitatea subiectului, ci și necesitatea realizării unui dialog între teologia creștină și știința medicală în înțelegerea suferinței umane de-a lungul istoriei și în viața omului. Intersectarea religiei cu medicina are multe de câștigat pe planul tratamentului bolii somatice, dar negreșit a stârnit și controverse cu privire la viața biologică și duhovnicească a omului. Dileme comportamentale și morale cu care ne confruntăm și tehnologiile medicale și științifice ce apar rapid în secolul al XXI-lea sunt complexe și necesită o analizare profundă. O mare parte din ceea ce este și va fi disponibil pentru medici, ca rezultat al cercetării medicale, reprezintă mari beneficii pentru omenire. Medicina modernă ne dă acces la minunile pe care

oamenii de mii de ani în urmă nu le-ar fi putut imagina în lor cele mai îndrăznețe visuri -cum ar fi intervențiile chirurgicale, transplanturi, etc. Pe de altă parte, frontiera medicală devine o pantă alunecoasă atunci când cercetarea și practicile medicale se dovedesc a fi în opoziție puternică cu principiile de bază ale Bisericii Creștine și învățăturile sale. Prin urmare, o direcție caracteristică începutului de secol XXI este reprezentată de nevoia de bioetică pentru omul postmodern ce-și concepe viața fără de Dumnezeu, ce refuză moartea și suferința și se străduiește să le învingă cu puterea și mijloacele științei și tehnicii moderne.

Studiul științific interdisciplinar dintre teologie și medicină este relativ recent, tot mai mulți teologi încercând astăzi o abordare ce favorizează dezvoltarea unei perspective în lupta cu suferința umană, căutând sursele vindecării nu numai în știința și practica medicală, ci cu precădere în rugăciune și la Tainele tămăduitoare ale Bisericii, prin medic și preot deopotrivă.

Tendința în gândirea ortodoxă este de a vedea medicina științifică și dimensiunea spirituală a bunăstării persoanei umane dintr-o perspectivă holistă. Omul este văzut ca o totalitate a realității, ca un microcosmos al creației lui Dumnezeu în procesul îndumnezeirii pe baza acestei afinități cu Dumnezeu. Sufletul și trupul nu sunt două entități separate, ci elemente spirituale și fizice ale aceleiași ființe.

În literatura de specialitate științifică regăsim adesea o perspectivă unilaterală a bolii și suferinței: fie acestea sunt tratate din punct de vedere medical, fie teologic. Se încearcă astăzi găsirea unui punct de intersecție al celor două domenii complementare, astfel încât dialogul care rezultă să fie benefic omului suferind, fie el bolnav trupește, fie sufletește, în căutarea lui de a-și redobândi sănătatea pe calea medicinei sau/și a Bisericii. Prin prisma acestui dialog, instituțiile medicale capătă valoarea de spațiu al interferenței dintre tehnica medicală și virtutea credinței, iar parohiile de spitale și clinici de suflete, în timp ce mănăstirile de unități de terapie intensivă ale ortodoxiei. Orice preot este echipat pentru a oferi un tratament de bază: Sfintele Taine, în special Mărturisirea, Împărtășirea și Maslul, canonul de rugăciune, ungerea cu mir, îndrumarea spirituală, consilierea și cateheza, etc. Cu toate acestea, el nu trebuie substituit medicului profesionist în actul științific al vindecării umane și amânării morții.

Așadar, lucrarea de față presupune și necesită o abordare interdisciplinară, printr-o fundamentare biblică și patristică, dar și prin elaborarea unei metodologii bazate pe analiza informațiilor provenite din intersectarea medicinei, psihologiei, bioeticii, antropologiei, istoriei și filosofiei.

Pe parcursul tezei am dorit să demonstrez că Biserica creștină a fost încă de la începuturile sale o comunitate tămăduitoare, iar vindecarea a reprezentat un aspect esențial al propovăduirii. În

cadrul și prin Biserică, unde este prezent și lucrător harul Sfântului Duh se lucrează vindecarea, redobândirea sănătății, răbdarea în necazuri, bucuria vieții, mântuirea. Prin activitățile desfășurate de personalul medical și teologic (medicul, biologul, farmacistul, infirmierul, preotul) prin care lucrează Sfântul Duh se ajunge la reliefarea bucuriei vieții. Sfintele Taine, aflate la îndemâna creștinului, au o mare putere terapeutică prin îmbinarea lor cu rugăciunea, postul, participarea la viața cultică și îndeplinirea virtuților creștine. Separarea între lucrarea medicului și cea dumnezeiască în atingerea vindecării este complet eronată. Bolnavul primește vindecarea prin știința medicală ca binecuvântare a lui Dumnezeu. Profeții și dreptii Vechiului Testament, la fel ca apostolii și sfinții din Noul Testament, au înțeles și confirmat prin propria lor experiență că, atunci când cineva este vindecat, adică, atunci când este eliberat de egoism, dobândește dragostea pentru Dumnezeu și semenii, și primește harul lui Dumnezeu, un loc este descoperit în inima lui, în care se simte o mișcare, o bucurie divină, o dorință spirituală intensă.

De asemenea, teza aduce în discuție și teologia bolii și modul în care înțelegem că boala este o parte a lumii căzute, ca parte a universului corupt, în care creștinul se vede nevoit să reflecteze asupra scopului pentru care a rânduit Dumnezeu suferința cu care se confruntă și a modului în care se aliază obiectivele sale medicale cu voia Lui. În acest sens, am examinat și cauzele suferinței umane,

utilizând ca studii de caz viața și experiența câtorva personaje biblice semnificative.

Nu în ultimul rând, cercetarea întreprinsă la finalul lucrării relevă faptul că majoritatea populației investigate vede medicina ca un dar oferit omului de către Divinitate în contextul precarității vieții pământești, ca sprijin unei naturi umane supuse bolii, suferinței și morții prin căderea în păcat, dar subliniază și necesitatea Bisericii de a dezvolta în continuare un program de vindecare care să exprime o sinteză neopatristică în care diferitele discipline ale medicinei, psihologiei și religiei pot fi încurajate să exprime serviciul clinic în biserică și în care credința orientează viața indivizilor în profesia de vindecare.

Lucrarea de față nu are pretenția de a epuiza problematica tratată, dată fiind extensiunea, importanța temei pentru misiunea Bisericii și noile cercetări în contextul vindecării umane, însă dorește să reamintească omului postmodern ideea că știința medicală este propice, este un dar oferit omului de către Dumnezeu unei existențe biologice supuse căderii și precarității, dar această calitate îi este atribuită prin valoarea pe care i-o conferă omul. Dumnezeu este Tămăduitorul absolut, Marele Medic fără de care vindecarea nu este posibilă, și sursa tuturor leacurilor și însănătoșirii. Într-o societate din ce în ce mai secularizată, marcată de o criză spirituală caracteristică civilizației umane, este deosebit de necesar ca Biserica să sublinieze semnificația sacralității vieții. Tradiția ortodoxă, modelată de

experiența adevărilor creștine în practică, este purtătoarea spiritualității și a etosului ascetic, ce trebuie în special încurajat în postmodernitate.